

Středověká hudba pro radost, ve volném čase

Obsah

- Překážková dráha
- Fundamentalisté
- Co máme
- Přístup, čas a energie
- Překážky
- Výslovnost
- Volba hudby
- Volba stylu hry
- Návod
- Zdroje
- Volba nástroje
- Obrazové katalogy nástrojů
- Závěr
- Poděkování

Pozvánka do světa hudby

- Chci hrát středověkou hudbu.
- Kde začít?
- Je to složité?

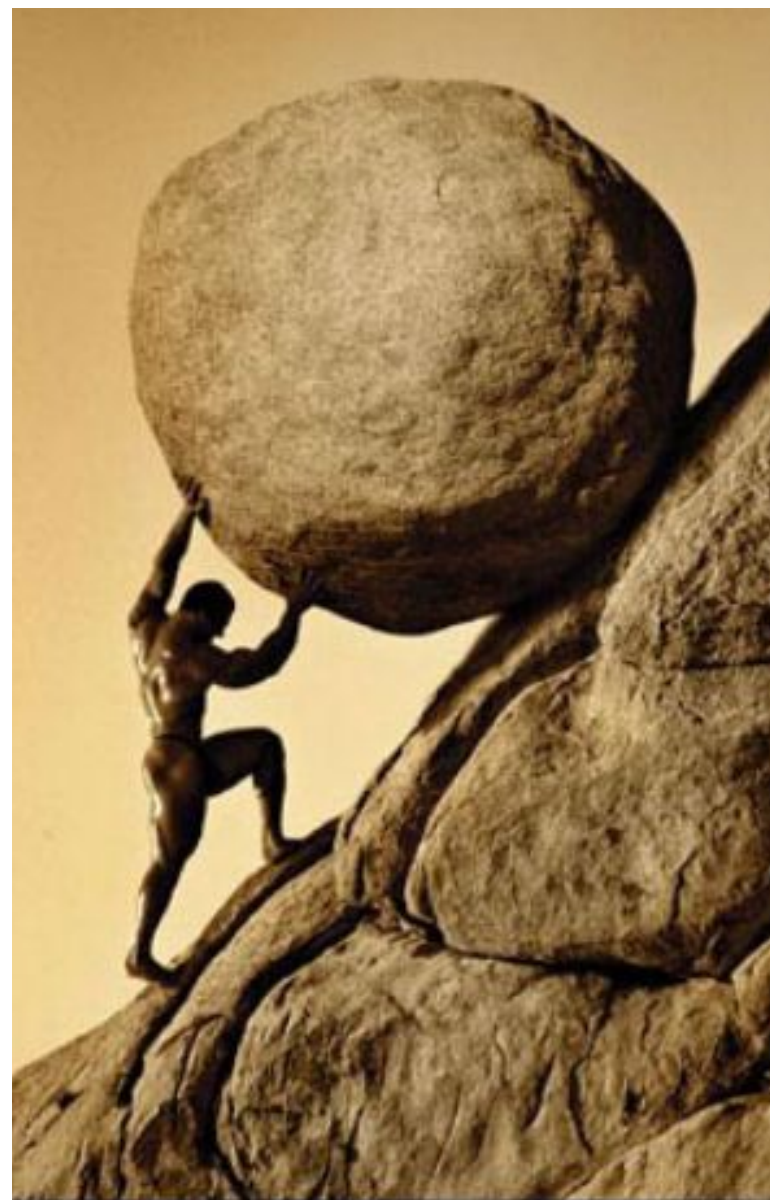

Překážková dráha

- Kladení překážek
  - musíš si zasloužit vstup mezi elitu
  - musíš trpět
  - když to nebudeš dělat takhle, je to špatně....

versus

- Odebírání překážek
  - **neboj se**
  - **hrej si**

Fundamentalisté

- Jediný správný názor: Neexistuje.
- Nemáme nahrávky.
- Všechno je pouze interpretace.

Co máme

- Notové záznamy.
  - Od jaké noty to začíná?
  - Ladění podle kantora, zvonů.
  - Jedna hlasová linka.
  - Často repetitivní - nuda?
- Obrázky hudebníků.
- Obrázky nástrojů.
- Dochované nástroje.
- Zmínky v dobové literatuře.
  - Hudba jako univerzitní předmět 1250 Salamanca
  - Volba nástrojů k hudbě.
  - Ornamentace.

Přístup, čas a energie

- Koníček, zábava.
- HRAní.
- Profesionálně.
- Vědecky.
  - Archeologicky.
  - Muzikologicky.
  - Online univerzity - Besalu/Lleida, ...
<https://www.medievalmusicbesalu.com/>
- Dále: Koníček, volnočasová aktivita.

Umělé překážky

- **Jaké překážky si nemusíme klást do cesty?**
- Potřebuji hudební sluch nebo cit pro rytmus?
  - Ne. Obojí je dovednost, která se zlepšuje cvikem.
- Mám/Umím už trochu na nějaký nástroj?
  - Začnu se učit novou muziku na něm.
- Umím číst noty?
  - Hodí se to, ale není to nutné.
- Soudnost a Ohleduplnost: Na veřejnosti je třeba brát ohled na ostatní. Když se učím, nejde mi to, hraji si doma nebo s kamarády či učitelem. Než začnu hrát na veřejnosti, zeptám se více kamarádů na reálnou zpětnou vazbu, jestli se to dá poslouchat. Můžu hrát na tiché nástroje někde stranou, kde nebudu rušit.
- Co s výslovností starých textů?
  - Staré jazyky mají jinou výslovnost než současné.
  - Studium historické filologie OK, časově náročné.
  - Zjednodušení: Kopírování výslovnosti z nahrávek.
  - Riziko: Nahrávky taky mohou být špatně.
  - Nejsme akademikové:
  - **Svět se nezboří, dělat omyly je lidské.**
  - **Hrajeme si.**

Volba hudby

- Tichá
  - Komorní, jemná, dvorská.
- Hlasitá
  - Taneční, pochodová, jarmarková, pijácká, žákovská, lidová ...
- Církevní.
- Světská.
- Evropa.
- Orient.
  - Ovlivňuje volbu nástrojů.
  - 1330 Ruiz: Je směšné hrát evropskou hudbu na arabské nástroje a naopak.

Volba stylu hry

- **Co možná autenticky středověký.**

- **Písňová forma** - refrén a sloky je častá tvorba ve všech společenských vrstvách.
- Kompozice bez refrénu je mnohem méně častá.
- Menzurální notace. Není metr, tempo. Písně mohou mít veselou i vážnou variantu.
- **Jedna melodická linka.**
- Akordy v notách se nepsaly a nemáme záznamy o jejich používání - až od 15.stol.
- Dvoj a vícehlasy se používaly ve 12., 13. i 14. století.
  - Je jich méně. Jsou složitější. Více v církevní hudbě. Fuga 1330. Kontrapunkt 10.st.+
- Zápis tablaturou ano, ve 13. a 14. století.
- **Melodie není tesaná do kamene - je to téma, základ k improvizaci.**
- Rozbíjení repetitivity improvizací:
  - Ozdoby.
  - Více nástrojů vedle sebe, hrají spolu, zdobí každý sám za sebe.
  - Perkusní doprovody.
  - Sóla variací na základní melodii...
- **Moderní, fantasy, folk, metal, jazz, cokoli - inspirovanou středověkem.**
- Vezmu si melodii jako základ a vytvořím vlastní variaci.
- Mohu použít akordy, akordické postupy, zvolit si obsazení nástrojů, cokoli. Pracuji jako s plastelínou.
- Dále jen tichá, světská, Evropa, snaha o autentično.

Návod

- Najdu/načtu si zdroje.
- Naposlouchám si nahrávky.
- Vyberu si, co se mi líbí.
- Hraju s nahrávkou.
  - Dle poslechu.
  - Dle not.
- Chci hrát s ostatními?
  - Dle poslechu.
  - Najdu si noty.
  - Napíšu si noty podle nahrávky.
- Za chyby se netrestá. Chybovat je lidské.
- Je to hra.
- Přetextování je OK. Dělalo se to vždycky.

"Zahrát špatný tón nevadí. Hrát bezcitně jako stroj je neomluvitelné." Beethoven

Zdroje hudby - 12.stol.

- Výběr k inspiraci, nejde o úplný výčet.
- Kromě autorské tvorby i spousta výborných anonymů.
- 1140-1212 OC: Beatriz de Dia (1)
- 1145 OC: Marcabru (4)
- 1147 OC: Jaufre Rudel (4)
- 1150-1207 PROV: Raimbaut de Vaquerias (8)
- 1151 LAT: Hildegarde von Bingen (69+82)
- 1195-1212 OC: Gavaudan (10)

Zdroje hudby - 13. stol.

- 1160-1220 OC: Peirol de Auvernia (17)
- 1160-1220 OC: Raimon de Miraval (22)
- 1170-1230 DE: Walther von der Vogelweide (5)
- 1230 DE: Codex Buranus (46)
- 1240 FR-OC: Thibault IV de Champagne: Chansonier de Navarre (524)
- 1250 PT: Cantigas de amigo (7)
- 1254 FR: Chansonier du roi (600)
- 1240-70 PT: Martin Codax (6)
- 1260-70 IT: Laudario di Cortona (66)
- 1260-84 GA: Cantigas de Santa Maria (425)
- 1240-87 FR: Adam de la Halle (77)

Zdroje hudby - 14.stol.

- 1330 FR: Guillaume de Machaut (59+)
- 1399 SP: Llibre Vermell de Montserrat (10)
- 1340+IT: Italské tance z Trecenta, British Museum Add 2998 (116)
- 1357 FR: P. des Molins (2)
- 1360+CZ: Jan z Jenštejna (2)

Další velké zpěvníky

1050	Anglie	Winchester Troper	11/174
1250-1300	Francie	Montpellier Codex	328/336
12xx	Francie	Bamberg Codex	108
1245-55	Francie/Itálie	Pluteo 29.1/Magnus Liber	1023
1260	Francie	Chansonnier du Roi	600
1300	Španělsko	Las Huelgas Codex	186
1310-14	Francie	Roman de Fauvel	169
1345	Itálie	Rossi Codex	37
1350	Anglie	Robertsbridge Codex	6
1370-90	Francie	Ivrea Codex	81
1350-1400	Francie	Chantilly Codex	112
1290-1300	Anglie	Worcester Fragments	25
1415 (13st)	Anglie	Trinity Carol Roll	13
1500	Čechy	Codex Speciálník	227
1415(14st)	Itálie	Squarcialupi Codex	353
12-16st	Francie/Švýcarsko	Puy Manuscript	27+

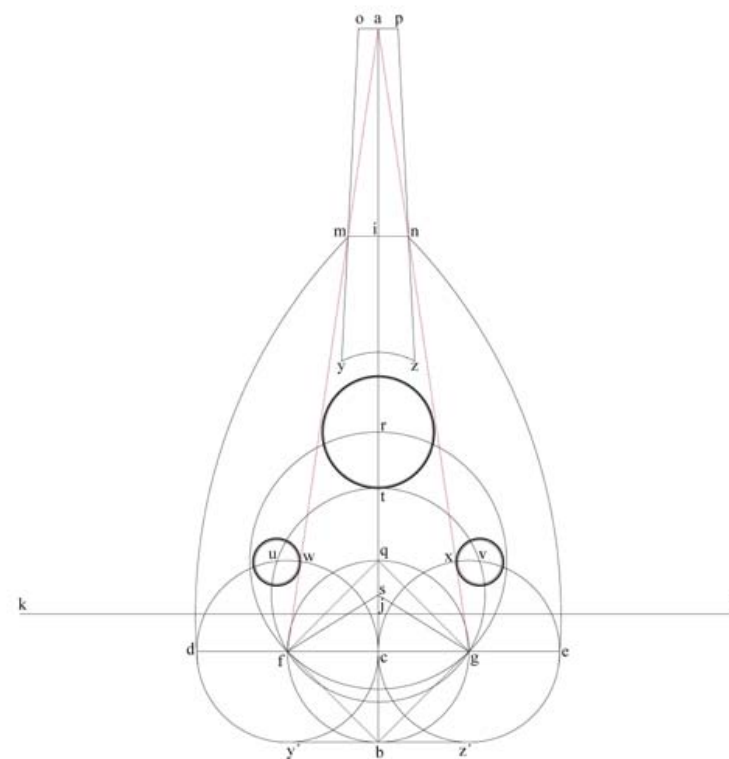
České texty

- Hanuš Jelínek: Zpěvy sladké Francie
- Radovan Krátký: Středověké písně cechu žákovského
- Alfons X.: Sto písní o Marii (Matouš Jaluška)
- Juan Ruiz: Kniha pravé lásky (Antonín Přidal)

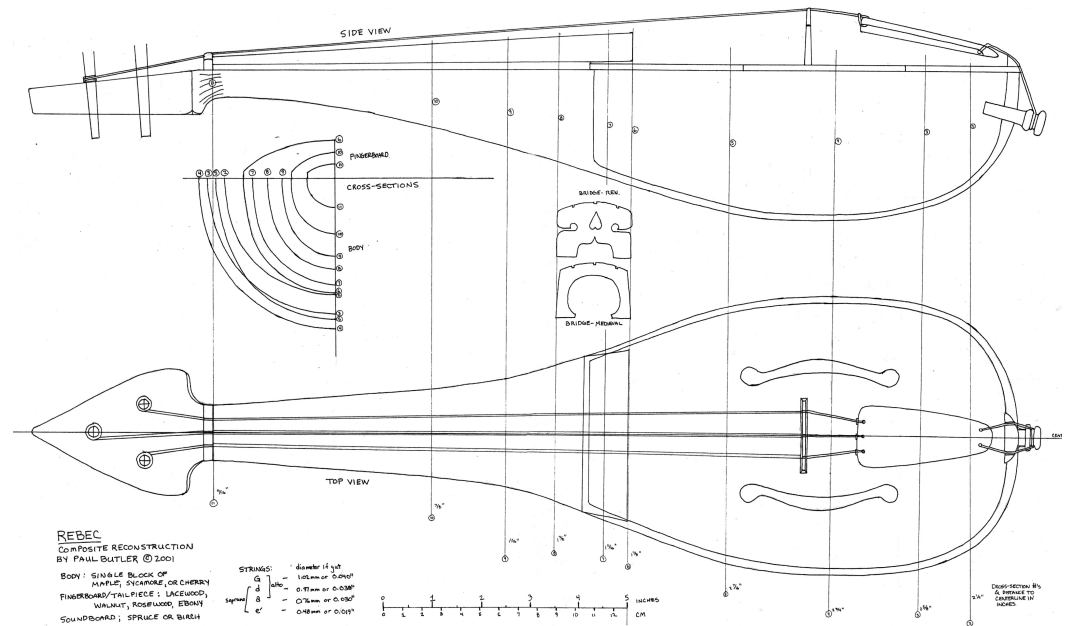
Volba nástroje

- Chci hrát na **repliku** dobového nástroje?
  - Moderní nástroje se snáze ladí.
  - Každý nástroj má jiný zvuk.
  - Dobově vypadající nástroj:
    - Lépe sedne na akci.
    - Může lépe držet ladění.
    - Ne všechny typy nástrojů se dochovaly.
    - Rekonstrukce pouze dle obrázků může být úplně zcestná zvukem, funkcí i vzhledem.
- Jména nástrojů.
  - Neexistuje pořádek ani standardizace. Místní, časová, v názvech.
  - Používaly se stejné termíny pro různé nástroje.
  - Používaly se různé termíny pro stejné nástroje.
  - Navíc - Změny v průběhu času.

Volba nástroje - parametry

- Jednoduchost obsluhy.
  - Držení tónu, časté ladění?
- Jednoduchost údržby.
- Dostupnost.
- Cena.
- Dobrovost.

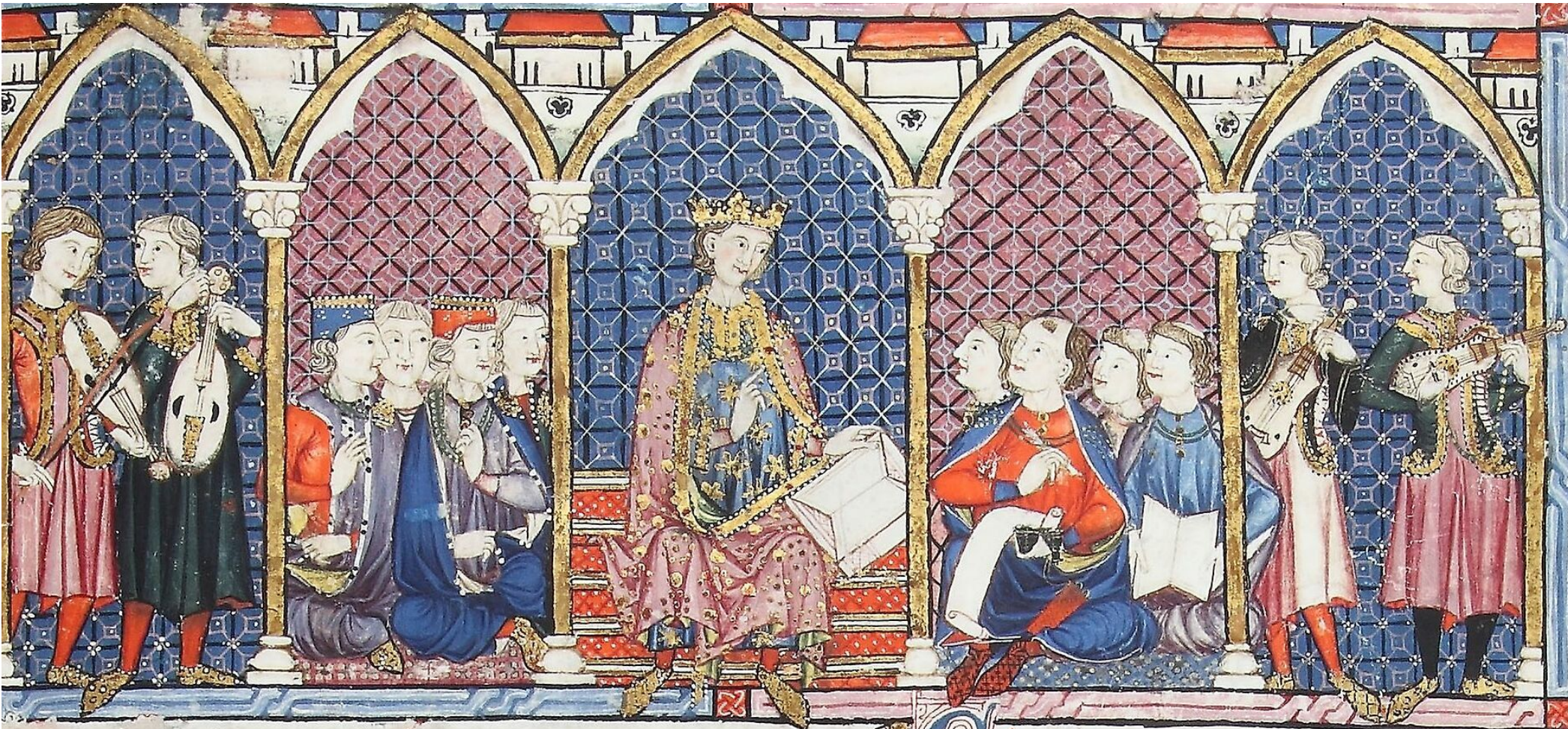

Volba nástroje

- Typy nástrojů: Struny, dechy, perkuse.
- Dřevo, roh, vlas, kůže a střevo jsou živé věci.
- Struny: Smyčec je složitější než drnkání.
  - Více strun = více práce s laděním.
- Dechy složitost: Zobcovka > Plátky > Příčka > Trumpeta.
  - Nutná údržba vnitřní vlhkosti kvůli plísním.
- Perkuse: Zvony, Tamburíny, Bubny, Chřestidla, Rolničky...
  - Biologické blány sají vzdušnou vlhkost.
  - Voskovaný pytel a umístění v truhle pomáhá.
- Obrazové katalogy nástrojů:
Cantigas de Santa Maria, kodex Escorial, zvaný kodex hudebníků.
  - Inspirace, nejde zdaleka o úplný výčet. Regionální rozdíly.
- Desetitisíce iluminací, soch, archeologické nálezy...

1284 Cantigas de Santa Maria

1284 CSME Perkuse

1284 CSMT Perkuse + Nálezy

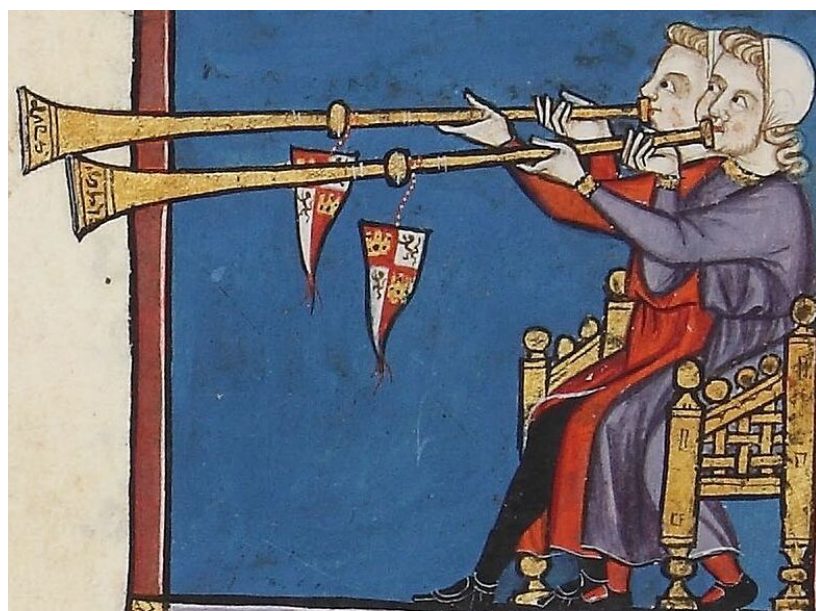
1314 Al Jazarí

1284 CSME - Dechy

1284 CSME - Dechy

1284 CSME - Dechy + Nálezy

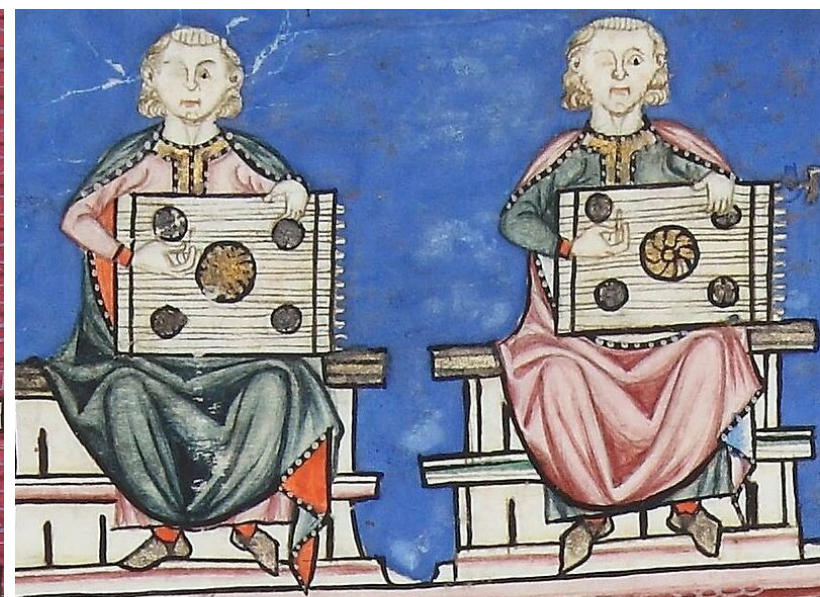
Nálezy

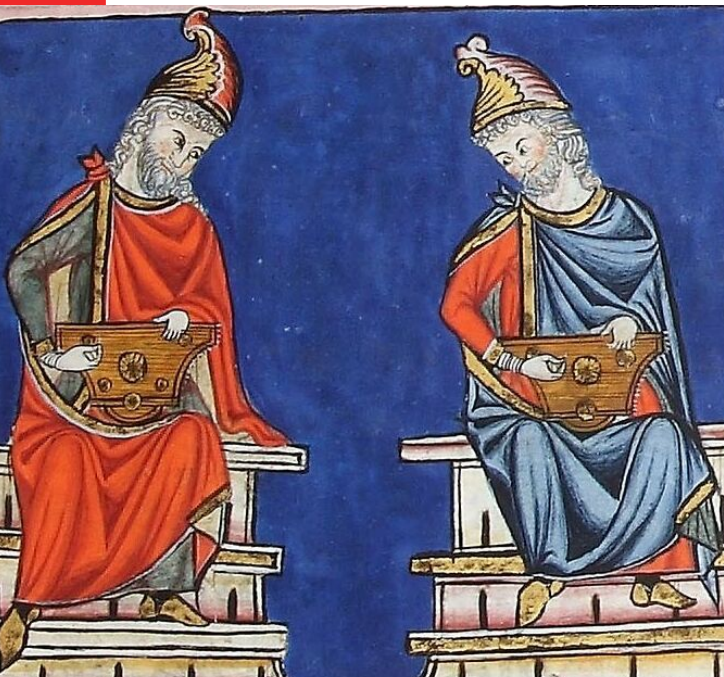
Nálezy/Etno

1284 CSME - Struny

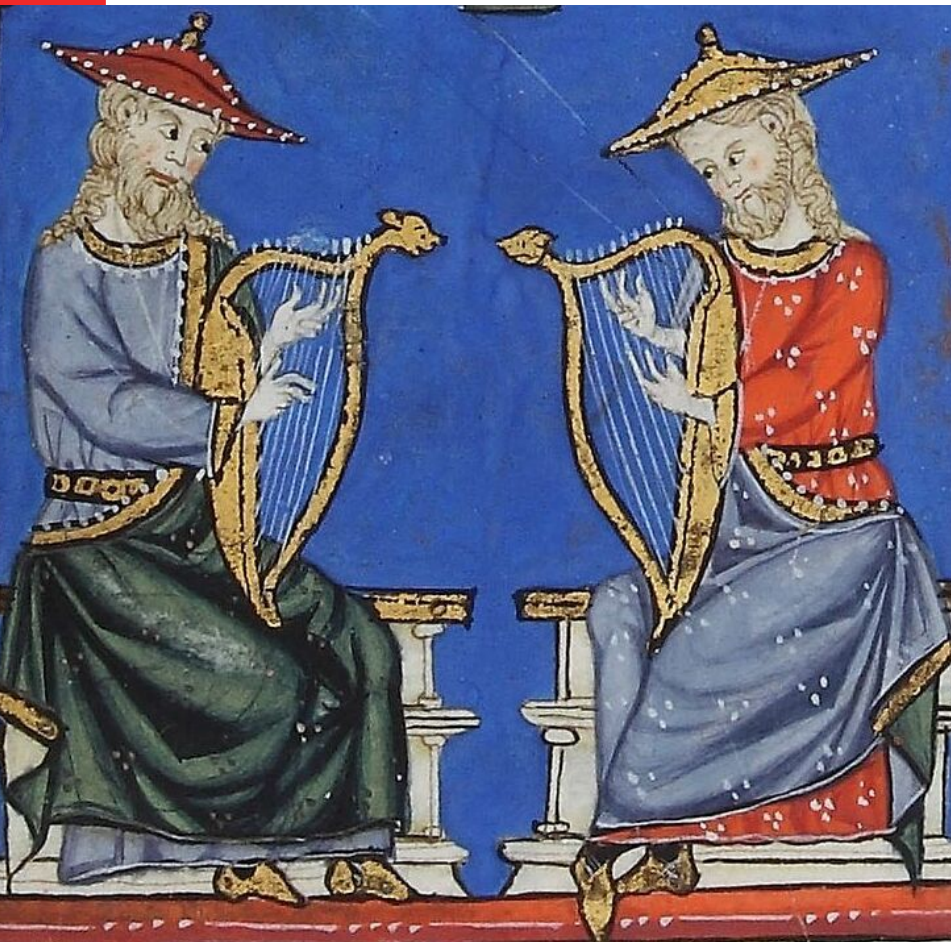
1284 CSME - Struny

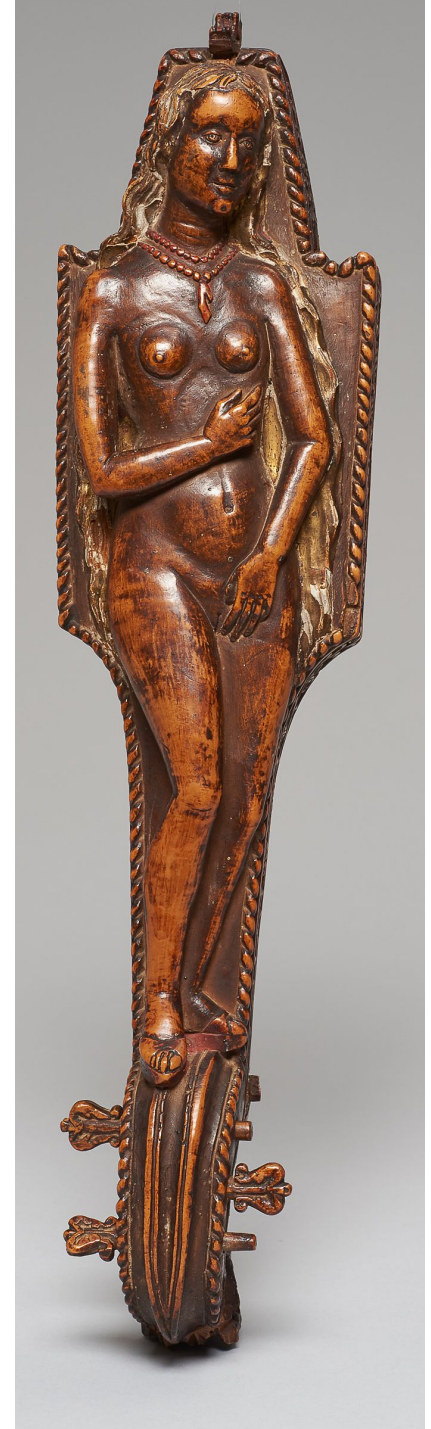
1284 CSME - Struny

1284 CSME - Struny

Nálezy

Odkazy

- Seznam evropských středověkých hudebních nástrojů
– https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_European_medieval_musical_instruments
- Web Archív: Nástroje z Cantigas de Santa María
– <https://web.archive.org/web/20200807003716/cantigas.webcindario.com/imagenes/albuminstrumentos/indice.htm>
- Frederick Crane „Katalog dochovaných středověkých hudebních nástrojů“ 1972
– <https://archive.org/details/extantmedievalmu0000cran/>
- Seznam středověkých skladatelů
– https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_medieval_composers
- Saint Cecilia Press, noty na hudbu před r.1700, anglické překlady textů
– <https://stcpress.org/>
- Cantigas de Santa Maria for Singers: <http://www.cantigasdesantamaria.com/>
- Gaita: Publishing old music: <http://www.gaita.co.uk/publications.html>

Poděkování

- **Alfonso X.** - Cantigas. Vztah k hudbě a kultuře.
- **Pavel Alexejčik** - Zásobování podklady ze stovek manuskriptů.
- **Pero Cornel** - Odkazy na skvělou muziku.
- **Abbé Farina** - Gregoriánské chorály a církevní hudba. <https://gregobase.selapa.net/>
- **Adalbert** - Zdroje - Machaut a další, Besalu, loutna, ...
- **Gábina Houšková** - Zdroje na církevní hudbu.
- **Violka** - Gemshorn :)
- **Kateřina Hanušová** - Lekce zpěvu.
- **Tomáš z DDM** - Lekce na trumpetu.
- **World Drum Club, Ibrahím Malik, Carmine.com** - Lekce darbouky, chrastítka, arabská rytmika.
- **Vít Kašpařík, Číp a synové** - Nádherné dechové nástroje.
- **Anton** z Příbrami - Gitterna, rebek, harfy ...
- **Vitus Přibylus, Rui Silva** - Pandero cuadrado/adufe.
- **Spoluhraní:** Adalbert, Ďáblík, Gábina H., Gemini, Constanza, Hobit, Klára, Martin B., Raava, Violka, Vlára, ...
- **Krásné interpretace:** Eduardo Paniagua, Emilio Villalba, Ensemble Sreteniye, Gothart, Grupo Sema, Jordi Savall, Pepe Frana, ...
- +Mnoho dalších, kteří byli ochotní se podělit o zkušenosti

Díky za pozornost

Středověká hudba pro radost, ve volném čase

Vít Hrachový <http://kastilie1312.cz> - <http://facebook.com/kastilie1312> 18. února 2025

Cantigas de Santa Maria Rico 120-5

tanečníci
rota
altová flétna
canune
žaltář
fidula

Obsah

- Překážková dráha
- Fundamentalisté
- Co máme
- Přístup, čas a energie
- Překážky
- Výslovnost
- Volba hudby
- Volba stylu hry
- Návod
- Zdroje
- Volba nástroje
- Obrazové katalogy nástrojů
- Závěr
- Poděkování

1255-1265-eng-Add-MS-62925-Rutland-Psalter
zvonkohra, varhany, niněra

Pozvánka do světa hudby

- Chci hrát středověkou hudbu.
- Kde začít?
- Je to složité?

Cílem této přednášky je uvést zájemce / nadšence do světa středověké hudby a nastínit možné cesty, jak se hudbou začít bavit a hrát si.

1215-1240-France-Grenoble-Bibliothèque-municipale-Ms0041

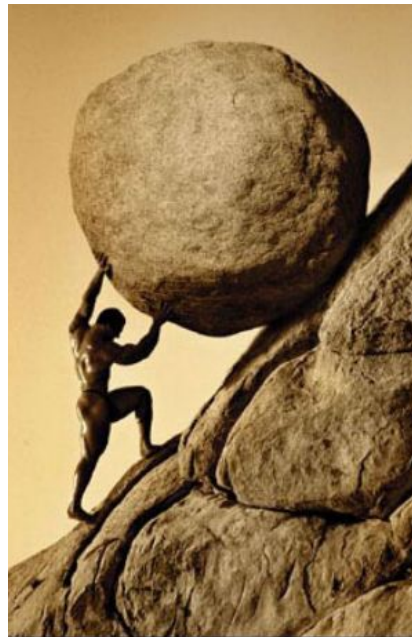
fidula,
čtvercová tamburína/adufe/pandero cuadrado,
tejoletas/claves
roh
harfa
akrobatka

Překážková dráha

- Kladení překážek
  - musíš si zasloužit vstup mezi elitu
  - musíš trpět
  - když to nebudeš dělat takhle, je to špatně....

versus

- Odebírání překážek
  - **neboj se**
  - **hrej si**

Fundamentalisté

- Jediný správný názor: Neexistuje.
- Nemáme nahrávky.
- Všechno je pouze interpretace.

5

820 Stuttgartský žaltář, f097v
- ?, zpěv, varhany, roh

Středověk může začínat už pádem Římské říše. Franské impérium bylo velkým podporovatelem hudby a kultury a snažilo se mnoho uchovat z římské civilizace.

Ve Francii i po roce 1100 bylo divadlo státem podporovaná aktivita a diváci chodili na představení zdarma.

Navíc je mnoho druhů hudby. Nedá se to pokrýt jedním názorem.

Co máme

- Notové záznamy.
  - Od jaké noty to začíná?
  - Ladění podle kantora, zvonů.
  - Jedna hlasová linka.
  - Často repetitivní - nuda?
- Obrázky hudebníků.
- Obrázky nástrojů.
- Dochované nástroje.
- Zmínky v dobové literatuře.
  - Hudba jako univerzitní předmět 1250 Salamanca
  - Volba nástrojů k hudbě.
  - Ornamentace.

Úvodní tón určoval předzpěvák-kantor.
Noty nebyly pevné označení tónů spíše ukazatel
jak moc se mám posunout.

Trubadůr měl umět vyvolat radost, smutek,
zamyšlení. Bavit široké spektrum publika - všechny
společenské třídy, které se potkávaly o svátcích.
Richard Heege manuskript, 1480, EN.
<https://historyfirst.com/medieval-minstrels-very-modern-shtick-found-hiding-in-plain-sight/>

Arabic Andalusian musical practices. According to
them, the Arabic word *ṭaraba* "music" (from the
triliteral root *ṭ-r-b* ط ر ب "provoke emotion,
excitement, agitation; make music, entertain by
singing" as in *طرب أندلسي*, *ṭarab 'andalusī*) could partly
be the etymon of the verb *trobar*.

Přístup, čas a energie

- Koníček, zábava.
- HRAní.
- Profesionálně.
- Vědecky.
  - Archeologicky.
  - Muzikologicky.
  - Online univerzity - Besalu/Lleida, ...
<https://www.medievalmusicbesalu.com/>
- Dále: Koníček, volnočasová aktivita.

1270-90 FR BNF Français 95 Arthurian romances
portativ

Umělé překážky

- **Jaké překážky si nemusíme klást do cesty?**
- Potřebuji hudební sluch nebo cit pro rytmus?
  - Ne. Obojí je dovednost, která se zlepšuje cvikem.
- Mám/Umím už trochu na nějaký nástroj?
  - Začnu se učit novou muziku na něm.
- Umím číst noty?
  - Hodí se to, ale není to nutné.
- Soudnost a Ohleduplnost: Na veřejnosti je třeba brát ohled na ostatní. Když se učím, nejde mi to, hraji si doma nebo s kamarády či učitelem. Než začnu hrát na veřejnosti, zeptám se více kamarádů na reálnou zpětnou vazbu, jestli se to dá poslouchat. Můžu hrát na tiché nástroje někde stranou, kde nebudu rušit.
- Co s výslovností starých textů?
  - Staré jazyky mají jinou výslovnost než současné.
  - Studium historické filologie OK, časově náročné.
  - Zjednodušení: Kopírování výslovnosti z nahrávek.
  - Riziko: Nahrávky taky můžou být špatné.
  - Nejsem akademikové:
  - **Svět se nezboří, dělat omyly je lidské.**
  - **Hrajeme si.**

1240 Morgan Bible, král David jako pastýř, píšťalka, zvonec, harfa

Je utrpení pro celý tábor, když se na akci začnu učit na hlasitý nástroj, trumpetu, dudy, smyčce a neumím to.

Motivace: Jsem do velké míry samouk. Když jsem začínal, hudební sluch byl nula a cit pro rytmus jako poleno. Podle některých jsem pořád strašný a neposlouchatelný a mimo rytmus a neměl bych vůbec lézt na veřejnost. Já si tím ale dělám radost primárně sobě, a když si hraju pro sebe, občas se najdou lidi, kteří netrpí a dělá to radost i jim. Bylo by mi líto přijít o možnost dělat si navzájem radost, kdybych dal jen na to, že nejsem dokonalý. Nikdy nebudu dokonalý. Bez ohleduplnosti by ale muzika nebyla radost, ale utrpení, než přelezu přes nějaké, řekněme tomu larvální stadium.

Volba hudby

- Tichá
  - Komorní, jemná, dvorská.
- Hlasitá
  - Taneční, pochodová, jarmarková, pijácká, žákovská, lidová ...
- Církevní.
- Světská.
- Evropa.
- Orient.
  - Ovlivňuje volbu nástrojů.
  - 1330 Ruiz: Je směšné hrát evropskou hudbu na arabské nástroje a naopak.

1201-1300 PER Maqqamat al-Harírí, s.344

oud, loutna
albogue

Hudba se dělala na dvorech, ale i na jarmarcích, v hospodách, na zahradních slavnostech a besídkách za městem. Svátky slunovratu a rovnodennosti, tradice, koledy...

Volba stylu hry

- **Co možná autenticky středověký.**
  - **Písňová forma** - refrén a sloky je častá tvorba ve všech společenských vrstvách.
  - Kompozice bez refrénu je mnohem méně častá.
  - Menzurální notace. Není metr, tempo. Písně mohou mít veselou i vážnou variantu.
  - **Jedna melodická linka.**
  - Akordy v notách se nepsaly a nemáme záznamy o jejich používání - až od 15.stol.
  - Dvoj a vícehlasy se používaly ve 12., 13. i 14. století.
    - Je jich méně. Jsou složitější. Více v církevní hudbě. Fuga 1330. Kontrapunkt 10.st.+
  - Zápis tablaturou ano, ve 13. a 14. století.
  - **Melodie není tesaná do kamene - je to téma, základ k improvizaci.**
  - Rozbíjení repetitivity improvizací:
    - Ozdoby.
    - Více nástrojů vedle sebe, hrají spolu, zdobí každý sám za sebe.
    - Perkusní doprovody.
    - Sóla variací na základní melodii...
- **Moderní, fantasy, folk, metal, jazz, cokoli - inspirovanou středověkem.**
  - Vezmu si melodii jako základ a vytvořím vlastní variaci.
  - Mohu použít akordy, akordické postupy, zvolit si obsazení nástrojů, cokoli. Pracuji jako s plastelínou.
- Dále jen tichá, světská, Evropa, snaha o autentičnost.

10

1190-1200 GER KBR-3897-3919 Guy de Pise
„Liber historiarum“

tamburína

Návod

- Najdu/načtu si zdroje.
- Naposlouchám si nahrávky.
- Vyberu si, co se mi líbí.
- Hraju s nahrávkou.
  - Dle poslechu.
  - Dle not.
- Chci hrát s ostatními?
  - Dle poslechu.
  - Najdu si noty.
  - Napíšu si noty podle nahrávky.
- Za chyby se netrestá. Chybovat je lidské.
- Je to hra.
- Přetextování je OK. Dělal se to vždycky.

"Zahrát špatný tón nevadí. Hrát bezcitně jako stroj je neomluvitelné." Beethoven

1227-1240 SP Hadith Bajád wa Rijád, oud

Důležité je vědět co hledat.

A že často existuje více verzí

- spíš církevní provedení
- spíš skočné provedení.

Zdroje hudby - 12.stol.

- Výběr k inspiraci, nejde o úplný výčet.
- Kromě autorské tvorby i spousta výborných anonymů.
- 1140-1212 OC: Beatriz de Dia (1)
- 1145 OC: Marcabru (4)
- 1147 OC: Jaufre Rudel (4)
- 1150-1207 PROV: Raimbaut de Vaquerias (8)
- 1151 LAT: Hildegarde von Bingen (69+82)
- 1195-1212 OC: Gavaudan (10)

1091 Beatus de Liebana, krétská lira

Zdroje hudby - 13. stol.

- 1160-1220 OC: Peirol de Auvernhha (17)
- 1160-1220 OC: Raimon de Miraval (22)
- 1170-1230 DE: Walther von der Vogelweide (5)
- 1230 DE: Codex Buranus (46)
- 1240 FR-OC: Thibault IV de Champagne: Chansonier de Navarre (524)
- 1250 PT: Cantigas de amigo (7)
- 1254 FR: Chansonier du roi (600)
- 1240-70 PT: Martin Codax (6)
- 1260-70 IT: Laudario di Cortona (66)
- 1260-84 GA: Cantigas de Santa Maria (425)
- 1240-87 FR: Adam de la Halle (77)

13

Převzít melodii a dodat vlastní text bylo naprosto běžné. Nejslavnější skladby Walthera vdV jsou založené na okcitánských melodiích dostupných v Navarrském zpěvníku.

1148 Worms Bible Harley Mss 2803-2804
lyra

Zdroje hudby - 14.stol.

- 1330 FR: Guillaume de Machaut (59+)
- 1399 SP: Llibre Vermell de Montserrat (10)
- 1340+IT: Italské tance z Trecenta, British Museum Add 2998 (116)
- 1357 FR: P. des Molins (2)
- 1360+CZ: Jan z Jenštejna (2)

1349 it Chantilly, Musée de Condé 0599
dudy, nakery s paličkou, fidula, šalmaj, flétna, oud,
žaltář, triangl, portativ, trumpeta

Další velké zpěvníky

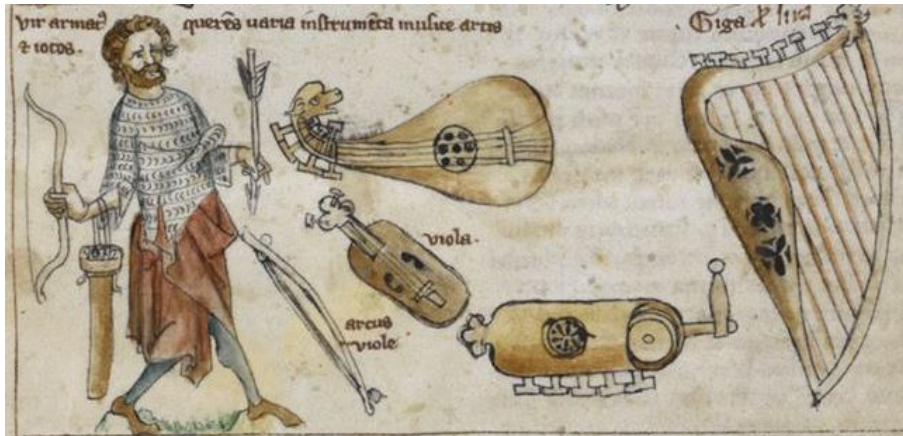
1050	Anglie	Winchester Troper	11/174
1250-1300	Francie	Montpellier Codex	328/336
12xx	Francie	Bamberg Codex	108
1245-55	Francie/Itálie	Pluteo 29.1/Magnus Liber	1023
1260	Francie	Chansonnier du Roi	600
1300	Španělsko	Las Huelgas Codex	186
1310-14	Francie	Roman de Fauvel	169
1345	Itálie	Rossi Codex	37
1350	Anglie	Robertsbridge Codex	6
1370-90	Francie	Ivrea Codex	81
1350-1400	Francie	Chantilly Codex	112
1290-1300	Anglie	Worcester Fragments	25
1415 (13st)	Anglie	Trinity Carol Roll	13
1500	Čechy	Codex Speciálník	227
1415(14st)	Itálie	Squarcialupi Codex	353
12-16st	Francie/Švýcarsko	Puy Manuscript	27+

15

poslední sloupec je počet skladeb s dostupnou hudbou

České texty

- Hanuš Jelínek: Zpěvy sladké Francie
- Radovan Krátký: Středověké písně cechu žakovského
- Alfons X.: Sto písní o Marii (Matouš Jaluška)
- Juan Ruiz: Kniha pravé lásky (Antonín Přidal)

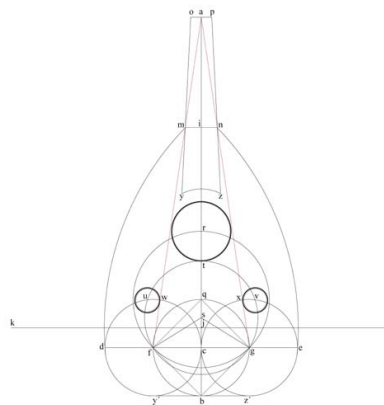
16

1350 Albumazar, Treatise On Astrology 75 f13b

- giga/irská harfa
- gittern
- fidula/viola
- organistrum/symfonie/hurdy gurdy/niněra

Volba nástroje

- Chci hrát na **repliku** dobového nástroje?
  - Moderní nástroje se snáze ladí.
  - Každý nástroj má jiný zvuk.
  - Dobově vypadající nástroj:
    - Lépe sedne na akci.
    - Může lépe držet ladění.
    - Ne všechny typy nástrojů se dochovaly.
    - Rekonstrukce pouze dle obrázků může být úplně zcestná zvukem, funkcí i vzhledem.
- Jména nástrojů.
  - Neexistuje pořádek ani standardizace. Místní, časová, v názvech.
  - Používaly se stejné termíny pro různé nástroje.
  - Používaly se různé termíny pro stejné nástroje.
  - Navíc - Změny v průběhu času.

17

Mitra Jahandideh: oud construction fig5

Středověk se obvykle hrává
v pythagorejském ladění.

Co se výše "A" týče, spíše je tendence hrát jej výše
- 440, 466, 520Hz.

V té souvislosti by se pak dalo též mluvit
i o preferenci určitých intervalů v melodických
postupech, ale zejména ve vícehlasech.

Některé intervaly byly považovány za krásné a
konsonantní.

Například oktáva, kvarta, kvinta - jsou dílem božím,
jelikož jsou dokonalé po stránce fyzikální.

Jiné za nevhodné až disonantní (tercie, sexta) a
další až za ďábelské - zvětšená kvarta.

Ondřej Hanuš

- [illegible]

<https://crab.rutgers.edu/users/pbutler/rebec.html>
P. Butler

P. Butler

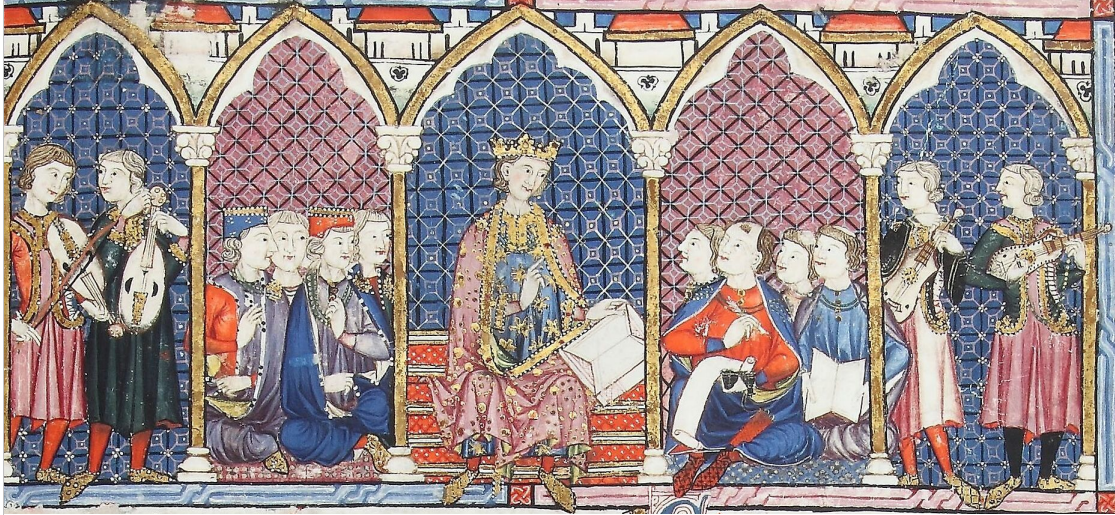
Volba nástroje

- Typy nástrojů: Struny, dechy, perkuse.
- Dřevo, roh, vlas, kůže a střevo jsou živé věci.
- Struny: Smyčec je složitější než drnkání.
  - Více strun = více práce s laděním.
- Dechy složitost: Zobcovka > Plátky > Příčka > Trumpeta.
  - Nutná údržba vnitřní vlhkosti kvůli plísni.
- Perkuse: Zvony, Tamburíny, Bubny, Chřestidla, Rolničky...
  - Biologické blány sají vzdušnou vlhkost.
  - Voskovaný pytel a umístění v truhle pomáhá.
- Obrazové katalogy nástrojů:
  - Cantigas de Santa Maria, kodex Escorial, zvaný kodex hudebníků.
  - Inspirace, nejde zdaleka o úplný výčet. Regionální rozdíly.
- Desetitisíce iluminací, soch, archeologické nálezy...

1319-1321 Pasionál abatyše Kunhuty wing
psalterium A la Bohemica, český křídlový žaltář

1284 Cantigas de Santa Maria

20

CSME 000
fidula
guitarra latina

1284 CSME Perkuse

CSME 180 campanil, carillon, zvonkohra

CSME 400 campanil, carillon, zvonkohra

CSME 190 platillos, címbalos, činelky

CSME 300 albogón y darbuka

CSME 330 chirimía y tarrenas, tejoletas, claves

CSME 370 pitos y tamboriles, píšťalka a tabor,
tamburína

1284 CSMT Perkuse + Nálezy

CSMT 165b 5 kotle, tympány
12.c. darbouka Bitrir/Petrer, Španělsko
11.c. tariya, kostěná píšťala, Španělsko
13.c. tympán, Egypt, Museum Louvre

1314 Al Jazarí

23

1315 PER al-Jazarí, Category I, chapter 2 fig 34 s43
14.c. mosazný tympán, Egypt, British Museum

1284 CSME - Dechy

CSME 310 albogue, chalmeau, shawm, šalmaj

CSME 340 caramillo, albogue, chirimía
alboka, rohová

CSME 270 cornetas, rohy

CSME 360 chirimías, šalmaje

CSME 240 flautas traversas, axabeba, příčná flétna

CSME 350 gaita, dudy

1284 CSME - Dechy

25

CSME 220 zummara, dvojklarinet
CSME 060 launeddas, trojklarinet
CSME 260 odrecillo, dudy
CSME 200 organo portativo, portativ
CSME 250 trompas, cornos, cornetas, rohy s
měchuřinou, platterspiel - i rovná varianta
CSME 320 anafil, nafir, trumpeta

1284 CSME - Dechy + Nálezy

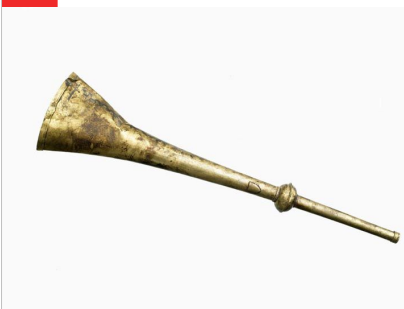
26

CSME 230 - platterspiel

11.st. Španělsko, příčná flétna, Museo de Uruena

12-13.st. Španělsko, Valencia, keramický roh

Nálezy

1300 Anglie, trumpeta z Billingsgate, mosaz
1300-1500 Holandsko, Heerewaarden, roh měď
15 stol. Německo, šalmaj, 28cm

Nálezy/Etno

28

1350 Holandsko, flétna z Dordrechtu
14 stol Estonsko, flétna z Tartu

20.stol. moderní Baskická alboka je stejná jako
středověká. Dtto launeddas, píšťalky k taboru a
některé lidové šalmaje - chirimíe.

1284 CSME - Struny

CSME 010 - vihuela, guitarra latina; fidula, gittern

CSME 020 - vihuela, guitarra morisca; fidula

CSME 030 - laudes; loutny

CSME 040 - rota

CSME 050 - salterio, psaltery, žaltář

CSME 080 - salterio, canunes, žaltář

1284 CSME - Struny

30

CSME 070 salterio, psaltery, žaltář

CSME 090 vihuela de penola/arco, fidula

CSME 100 fidula

CSME 110 rabel, rababa, rebek

CSME 120 baldosa

CSME 130 bandolines, citolas

1284 CSME - Struny

31

CSME 140 bandoline, citola,
CSME 150 mandore, guitarra morisca/latina
CSME 160 zanfoña, symfonie, organistrum, niněra
CSME 170 rebek, loutna
CSME 210 vihuela de arco, fidula
CSME 290 citara, citera

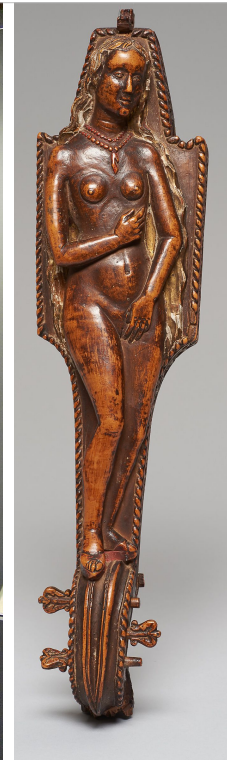
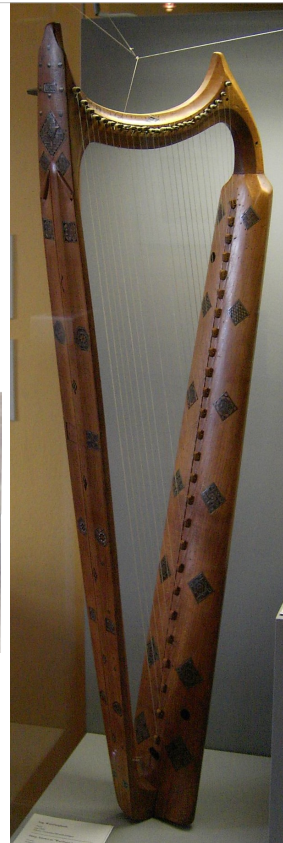
1284 CSME - Struny

32

CSME 380 arpas, harfy, gigy
13.st. SP Santiago de Compostella, organistrum

Nálezy

33

1450 DE Wartburg, gitterna Hanse Otha

1480 CZ Praha, niněra

1380 DE Wartburg, harfa Oswalda von Wolkenstein

15.st. IT Benátky, Venušina rebek, Vienna

Odkazy

- Seznam evropských středověkých hudebních nástrojů
– https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_European_medieval_musical_instruments
- Web Archív: Nástroje z Cantigas de Santa María
– <https://web.archive.org/web/20200807003716/cantigas.webcindario.com/imagenes/albuminstrumentos/indice.htm>
- Frederick Crane „Katalog dochovaných středověkých hudebních nástrojů“ 1972
– <https://archive.org/details/extantmedievalmu0000cran/>
- Seznam středověkých skladatelů
– https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_medieval_composers
- Saint Cecilia Press, noty na hudbu před r.1700, anglické překlady textů
– <https://stcpress.org/>
- Cantigas de Santa Maria for Singers: <http://www.cantigasdesantamaria.com/>
- Gaita: Publishing old music: <http://www.gaita.co.uk/publications.html>

Poděkování

- **Alfonso X.** - Cantigas. Vztah k hudbě a kultuře.
- **Pavel Alexejčik** - Zásobování podklady ze stovek manuskriptů.
- **Pero Cornel** - Odkazy na skvělou muziku.
- **Abbé Farina** - Gregoriánské chorály a církevní hudba. <https://gregobase.selapa.net/>
- **Adalbert** - Zdroje - Machaut a další, Besalu, loutna, ...
- **Gábina Houšková** - Zdroje na církevní hudbu.
- **Violka** - Gemshorn :)
- **Kateřina Hanušová** - Lekce zpěvu.
- **Tomáš** z DDM - Lekce na trumpetu.
- **World Drum Club, Ibrahím Malik, Carmine.com** - Lekce darbouky, chrastítka, arabská rytmika.
- **Vít Kašpařík, Číp a synové** - Nádherné dechové nástroje.
- **Anton** z Příbrami - Gitterna, rebek, harfy ...
- **Vitus Přibylus, Rui Silva** - Pandero cuadrado/adufe.
- **Spoluhraní:** Adalbert, Ďáblík, Gábina H., Gemini, Constanza, Hobit, Klára, Martin B., Raava, Violka, Vlára, ...
- **Krásné interpretace:** Eduardo Paniagua, Emilio Villalba, Ensemble Sreteniye, Gothart, Grupo Sema, Jordi Savall, Pepe Frana, ...
- +Mnoho dalších, kteří byli ochotní se podělit o zkušenosti

12. stol. St. Gallen, Cod. Sang. 21
lyra, laidící kolík

Díky za pozornost

36

1320, Golden Haggadah, f015r

- činely
- klaves
- čtvercová tamburína/pandero cuadrado/adufe
- gittern
- tamburína s plíšky